

02/2012

ELÄKETURVAKESKUKSEN RAPORTTEJA

TIIVISTELMÄ

Ismo Risku, Kalle Elo, Tapio Klaavo, Sergei Lahti,
Hannu Sihvonen ja Risto Vaittinen

Lakisääteiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2011

Raportissa esitetään Eläketurvakeskuksen vuoden 2011 pitkän aikavälin laskelmat lakisääteisten eläkemenojen ja keskimääräisen etuustason kehityksestä. Yksityisalojen työeläkelaikien osalta raportti sisältää myös rahoituslaskelmat, joiden keskeisimpiä tuloksia ovat TyEL-maksun ja -varojen kehitys.

Väestökehityksen osalta laskelmissa seurataan Tilastokeskuksen 2009 väestöennustetta, kuitenkin toteutunut väestökehitys vuoden 2010 loppuun asti on otettu huomioon. Kuolevuuden vuotuinen muutos sekä syntyvyyden ja siirtolaisuuden tasot ovat samat kuin Tilastokeskuksen 2009 ennusteessa.

Ennusteen mukaan Suomen väestö kasvaa jatkuvasti. Vuoden 2010 lopussa väestön määrä oli 5,38 miljoonaa, ja sen ennustetaan kasvavan 6,4 miljoonaan vuoteen 2080 mennessä. Väestön kasvu on pääosin seurausta 65 vuotta täyttäneen väestön osan kasvusta. Työikäisen väestön määrä supistuu 2030-luvun alkuun asti, jonka jälkeen se kääntyy nousuun. Vuosina 2010 ja 2080 työikäisen (15–64-vuotiaat) väestön määrät ovat yhtä suuria ollen 3,55 miljoonaa henkilöä.

Vanhushuoltosuhteen (65 täyttäneet suhteessa 15–64-vuotiaisiin) kasvu jatkuu vuoteen 2080 asti, nopeinta muutos on vuosina 2010–2030. Vuonna 2010 vanhushuoltosuhde oli 26,5 prosenttia ja sen ennustetaan olevan 54 prosenttia vuonna 2080. Vanhushuoltosuhteen jatkuva heikkeneminen on seurausta eliniän jatkuvasta pitenemisestä. Ennusteen mukaan vastasyntyneen eliniän odote nousee vuonna 2010 havaitusta 80 vuodesta lähes 91 vuoteen vuonna 2080.

Työllisyysaste oli vuonna 2010 vajaa 68 prosenttia. Työllisyysasteen oletetaan nousevan lievästi siten, että vuodesta 2020 eteenpäin se on runsas 71 prosenttia. Työllisyysasteen nousu on seurausta työvoimaosuuden kasvusta, työttömyysasteen alenemisesta ja eläkkeellesiirtymisiän noususta. Eläkkeellesiirtymisiän odotteen oletetaan nousevan vuonna 2010 havaitusta 60,4 vuodesta 61,2 vuoteen vuonna 2025 ja 62,1 vuoteen vuonna 2080. Perusvaihtoehdossa ansiotason reaalin kasvu on 1,6 prosenttia vuodessa ja eläkevarojen reaalituotto 3,5 prosenttia vuodessa.

Vanhuuseläkkeen suuruus sopeutetaan 62 vuotta täyttäneiden elinajan odotteen muutokseen elinaikakertoimen avulla. Vuonna 2025 elinaikakertoimen arvo on 0,91 ja vuonna 2080 se on 0,75.

Koko talouden työeläkemenot olivat 25,6 prosenttia suhteessa työtulosummaan vuonna 2010. Menoprosentti kasvaa jatkuvasti vuoteen 2030 saakka, jolloin työeläkemenot ovat 34 prosenttia työtulosummasta. Tämän jälkeen työeläkemenojen suhde työtuloihin alenee ja vuodesta 2050 työeläkemenot ovat noin 31 prosenttia työtulosummasta. Työeläkemenojen kasvu on seurausta vanhuuseläkemenojen kasvusta. Lakisääteiset kokonaiseläkemenot olivat vuonna 2010 12,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Korkeimmillaan osuus nousee noin 15 prosenttiin 2030-luvulla ja 2040-luvun loppupuolelta lähtien osuus vakiintuu vajaan 14 prosenttiin.

Laskentajakson aikana keskimääräisen eläkkeen ostovoima nousee 1 370 eurosta 3 300 euroon. Suhteessa yleiseen ansiotasoon keskieläkkeen taso nousee lähivuosina hivenen työeläkejärjestelmän yhä jatkuvan voimaantulovaiheen vuoksi. Suhteellinen eläketaso kääntyy kuitenkin laskuun 2010-luvun lopulla. Tärkein syy suhteellisen eläketason alenemiselle on pidentyvä elinajan odote ja elinaikakerroin, joka sopeuttaa etuustason vastaamaan muutoksia elinajan odotteessa.

TyEL-maksu nousee vuoden 2010 runsaasta 21 prosentista noin 25 prosenttiin kuluvan vuosikymmenen aikana. Tämän jälkeen maksutasossa on korotustarvetta siten, että maksu asettuu runsaaseen 26 prosenttiin 2030-luvulta eteenpäin. Maksutason nousu on seurausta eläkemenojen kasvusta. Seuraavan 20 vuoden aikana TyEL-menojen ennakoitua kasvavan noin 8 prosenttiyksikköä suhteessa palkkasummaan, kun taas maksutaso nousee noin 5 prosenttiyksikköä.

TyEL-maksun riittävä vakiotaso vuodesta 2012 eteenpäin olisi 25,9 prosenttia. Tällä maksutasolla voitaisiin rahoittaa nähtävissä olevat TyEL:n menot pysyvästi.

Raportissa tutkitaan tulosten herkkyyttä joidenkin keskeisten oletusten suhteen.

Eläkkeellesiirtymisiän nousu tasolle 62,4 vuotta vuoteen 2025 mennessä alentaisi eläkemenojen bruttokansantuoteosuutta noin puoli prosenttiyksikköä, samalla eläkkeiden taso suhteeseen.

sa talouden keskiansioihin nousisi noin prosenttiyksiköllä. TyEL-maksun nostotarve alenisi noin prosenttiyksiköllä.

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkealkavuuksien jääminen vuoden 2010 tasolle merkitsisi, että eläkemenojen BKT-osuus nousisi noin 0,4 prosenttiyksikköä perusvaihtoehtoa korkeammalle vuonna 2025, samalla eläkkeiden taso jäisi perusvaihtoehtoa matalammaksi. TyEL-maksua tulisi korottaa noin 0,6 prosenttiyksikköä perusvaihtoehtoa enemmän.

Ansiotason kasvuvauhdin nousu puolella prosenttiyksiköllä alentaisi eläkemenojen BKT-osuutta 0,7 prosenttiyksikköä pitkällä aikavälillä. Eläkkeiden ostovoima kasvaisi oleellisesti, mutta eläkkeiden suhde keskiansioihin alenisi pitkällä aikavälillä noin 2,5 prosenttiyksikköä. TyEL-maksu alenisi pitkällä aikavälillä noin 0,8 prosenttiyksikköä.

Eläkevarojen tuotto vaikuttaa etuusperusteisen järjestelmän periaatteiden mukaisesti pääosin maksutasoon. Prosenttiyksikön nousu sijoitustuotoissa alentaisi TyEL:n maksutasoa noin kaksi prosenttiyksikköä, koska eläkevarojen määrä on noin kaksinkertainen suhteessa palkkasummaan laskentajakson aikana.

Yhdistämällä yllä kuvatuista herkkyytarkasteluista optimistiset ja pessimistiset oletukset luodaan *optimistinen ja pessimistinen skenaario*. Optimistisessa skenaariossa lakisääteiset eläkemenot asettuvat pitkällä aikavälillä 13 prosenttiin BKT:sta ja pessimistisessä skenaariossa noin 15,5 prosenttiin. Vastaavasti TyEL-maksun vaihteluväliksi pitkällä aikavälillä muodostuu 23–30 prosenttia palkkasummasta.

Lähivuosien suhdannekehitys vaikuttaa siihen, miten nopeasti eläkemenot suhteessa palkkasummaan kasvavat ja kuinka nopeasti TyEL-maksua on korotettava. Pidemmän aikavälin kehitystrendeihin tavanomaisilla suhdannevaihteluilla ei kuitenkaan ole vaikutusta. Peruslaskelmaa heikompa lähivuosien suhdannekehitystä kuvataan vaihtoehtolaskelmalla, jossa palkkasumma ja BKT supistuvat vuoden 2011 tasosta vuoteen 2013 mennessä noin 2,5 prosentilla, ja seuraavan kerran vuoden 2011 tuotannon taso saavutetaan vuonna 2015. Lisäksi sijoitustuotot jäävät vuosina 2011 ja 2012 kolme prosenttiyksikköä perusvaihtoehtoa matalammiksi. Eläkemenojen BKT-osuus kasvaisi suurimmillaan noin prosenttiyksikön perusvaihtoehtoa korkeammaksi. TyEL-maksu reagoisi viiveellä taantumaa, koska maksun taso on kiinnitetty vuoteen 2014 saakka. Vuosina 2016–2030 TyEL-maksu olisi keskimäärin noin prosenttiyksikön perusvaihtoehtoa korkeammalla tasolla.

Lisätietoja:

Ismo Risku

Sähköposti: ismo.risku@etk.fi

Puhelin: 029 411 2566

Aineistotilaukset:

www.etk.fi > kyseisen julkaisun etusivulta tai
aineistotilaukset@etk.fi

ISBN 978-951-691-163-5 (nid.)

ISBN 978-951-691-164-2 (PDF)

ISSN-L 1238-5948

ISSN 1238-5948 (painettu)

ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 029 411 20

Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon 029 411 20

Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Telephone +358 29 411 20

Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi

> julkaisut